

РЕЦЕНЗИЯ

За дисертационния труд на Младен Младенов Манев „Ислямският фундаментализъм и американската външна политика в Близкия изток (1980–2001 г.)“ за присъждане на образователната и научна степен „доктор по история“.

Рецензент: доц. дфн Павел Веселинов Павлович, Катедра по арабистика и семитология, ФКНФ, СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд на Младен Младенов Манев „Ислямският фундаментализъм и американската външна политика в Близкия изток (1980–2001 г.)“ за присъждане на образователната и научна степен „доктор по история“ се състои от Увод, три глави, Заключение и списък на „изворите и използваната литература“ с форматиран обем 308 страници (= 415 стандартни машинописни страници).

В Увода (с. 3–16) дисертантът заявява целите на работата си. Изследването се съсредоточава върху „генезиса и развитието на отношенията между фундаменталистите от сунитската мюсюлманска общност и САЩ в зададения хронологичен период“ (с. 4–5), т.е. 1980–2001 г. Доколкото темата, избрана от дисертанта, има както практически аспект, така и идеологическа подплънка, той изтъква проучването на идеологията и практиката на джихадистите като един от главните обекти на изследването си (с. 6). Дисертантът също заявява намерението си да разгледа американската гледна точка за развитието на Близкия изток (с. 7) като важна част от причините за конфликта с фундаментализма. Г-н Манев посвещава значителна част от увода на литературата по темата (с. 8–16), където отстоява дихотомията между недостатъчния и донякъде непрофесионален интерес на българските историци към актуалните въпроси на ислямския фундаментализъм и изобилието на професионални трудове от западни историци и експерти.

В Първа глава (с. 17–99) дисертантът се спира на събитията в арабския и ислямския свят през разглеждания период. Авторът развива тезата, че политиката на САЩ в Афганистан през мандата на Роналд Рейгън представлява „един от най-големите външнополитически неуспехи на САЩ“ (с. 20); нещата не търпят значителна промяна в управлението на Джордж Буш старши, а също и при Бил Клинтън. На с. 22–3 авторът отново се спира на хронологичната рамка на изследването си. Мястото на този откъс е в уводната част. След това описва събитията в Иран и Египет, говори за Хизбулла, ал-Каида, борбата на САЩ срещу международния тероризъм. Доколкото можах да разбера от прочита на твърде несистематичното изложение, основната теза на дисертанта е, че към края на осемдесетте и през деветдесетте година на ХХ в. ЦРУ на САЩ не си дава сметка за мащабите на радикализацията в арабския и ислямския свят (нпр. с. 33–4). Заблудите на ЦРУ се дължат на прекаленото съсредоточаване върху радикалната опасност, произхождаща от Иран, макар че авторът на привежда необходимите цитати от аналитични документи, с които да подкрепи тази теза (с. 35–6). Друг проблем на

американската политика е, че моделът на САЩ за противопоставяне на врага, изработен в годините на Студената война, е неприложим към борбата с ислямския радикализъм през 90-те години на ХХ в (с. 40). От друга страна джихадистите са силно мотивирани и добре обучени. Авторът прави опит да опише идеологията на ал-Каида (с. 43–47), но освен погрешни формулировки като „радикален прочит на някои части от Исляма“ (с. 44) и общи фрази (с. 45) не предоставя никаква информация по този ключов за разбирането на положението в арабския и ислямския свят въпрос.

На с. 47 дисертантът уместно отбелязва, че едно от големите предизвикателства на религиозния фундаментализъм е, че той представлява враждебна на Запада идеология, която не е свързана с определен политически и териториален субект. След това отново се спира на отношенията на САЩ с Иран и Либия – тема, по която е говорил достатъчно на предходните страници от труда си.

Авторът отбелязва, че различните органи за сигурност в САЩ се оказват неспособни да дадат точно определение, а оттам – да класифицират и профилират ислямския тероризъм и неговите идеолози и вършители (с. 57). Дисертантът дава подробна характеристика на географското разпространение на ал-Каида – най-вече в Афганистан и Судан (с. 59–78). Спира се на икономическите връзки между ал-Каида и различни ислямски правителства (с. 79–81), оръжейната подкрепа за организацията. Обръща внимание на средствата за пропаганда на фундаменталистката идеология.

Втора глава (с. 100–205) авторът посвещава на Усама ибн Ладин, фундаментализма и възхода на ал-Каида в контекста на американската, саудитската и пакистанската политика през 80-те години на ХХ в.

Авторът сочи, че Ибн Ладин се интересува от въпросите на религията още от детските си години. В края на 60-те години се запознава с учението на Саййид Кутб и салафизма. За крайните му настроения допринасят „личният му култ към религията, фамилията и семейните ценности“ (106). За съжаление не узнаваме в какво се състои идеологията на Кутб и как „фамилията и семейните ценности“ водят до радикални възгледи и терористични действия.

Авторът разглежда връзките между фамилията Ибн Ладин и управляващия род Ал Сауд в Саудитска Арабия. Участието на рода Ибн Ладин в големи инфраструктурни проекти в КСА го прави икономически и политически влиятелен.

Преломните моменти в биографията на Ибн Ладин са кризата в Мека през ноември и декември 1979 и съветското нашествие в Афганистан през декември 1979 г. Събитията в Афганистан заемат важно място в по-нататъшното изложение на дисертанта. Той се спира на ролята на ЦРУ в конфликта, която отново описва като не особено проникателна по отношение на целите на пакистанските и саудитските служби и отношенията в стана на афганската опозиция (с. 114, 118, 122). Авторът разглежда приноса на разузнавателните агенции на САЩ, Саудитска Арабия и

Пакистан за сформирването на афганската въоръжена опозиция срещу съветските войски и подкрепяното от тях правителство на Афганистан. Спира се на вътрешните напрежения в редовете на афганската опозиция.

Описана е дейността на Усама ибн Ладин в Афганистан по време на съветската окупация. С оглед на нейния размах авторът заключава, че, въпреки официалните твърдения за обратното, Ибн Ладин не може да не е бил въввлечен във взаимодействие с разузнавателните служби на САЩ, Саудитска Арабия и Пакистан (с. 125). Разгледана е ролята на Ибн Ладин в набирането на доброволци от арабския свят, които се превръщат във влиятелен, макар и не винаги приветстван фактор в афганския джихад. След 1986 г. Ибн Ладин се включва лично в джихада на афганска територия. По същото време операциите на ЦРУ в страната достигат връхната си точка. Ибн Ладин бързо се утвърждава като способен командир, а натрупаният опит му помага за последващото учредяване на организацията ал-Каида. Самата организация е създадена през периода 1988–89 г. в граничната зона между Афганистан и Пакистан (с. 141–2). Главен принос за нейното изграждане имат Ибн Ладин, Абд Аллах ал-Аззам и Айман аз-Зауахири. Авторът прави много точното наблюдение, че ал-Каида е „събирателен образ на идеи, методи и философия на най-изявените ислямски идеолози и фундаменталисти от последното двадесетилетие на ХХ в.“ (с. 145, също с. 146). След края на съветската окупация на Афганистан ал-Каида насочва учението и дейността си срещу САЩ, не на последно място в отговор на подкрепата, която те оказват на Израел. С известни терминологични и понятийни неточности авторът описва учението на Абд Аллах ал-Аззам за джихада (с. 155–8). След като се спира на биографията на Айман аз-Зауахири, авторът се връща към Ибн Ладин и дейността му в началото на деветдесетте години на ХХ в. Авторът отбелязва, че за възхода на ал-Каида по това време спомагат първата война в Залива и неприемливото от гледна точка на мюсюлманите разполагане на американски войски в свещените земи на Саудитска Арабия. Усама ибн Ладин полага усилия за развитието на ал-Каида в Афганистан и Судан. По същото време администрацията на Дж. Буш старши не обръща дължимото внимание на заплахата от международния тероризъм (с. 193). Американските служби недооценяват и първите терористични атаки срещу американските интереси. Тук авторът се спира подробно на дейността на центъра ал-Кифа в Бруклин, който „се превръща в първото американското направление на Ал Кайда“ (с. 197). След това разглежда атентатите в Йемен през 1992 г., като отбелязва, че американските секретни служби не правят връзка между тези събития и джихадистките групировки (с. 203–4).

Трета глава (с. 206–94) започва с атентата на пакистанец Мир Амал Каси срещу централата на ЦРУ в Ленгли. Както и в случая с аденските атентати и сега не е направена пряка връзка с идеологията и практиката на ислямския тероризъм. Тази връзка излиза на преден план след атентата в Световния търговски център на 26.02.1993 г. Авторът разглежда подробно разследването на атентата, разплитането на неговата организация и връзката на организаторите му с фундаменталистски движения, включително с ал-Каида. Разкритията навеждат ЦРУ на мисълта за

съществуването на разклонена международна терористична организация. За разлика от 80-те години, когато тя е обхващала Близкия Изток и Афганистан, през 1993 г. мрежата се простира от Алжир до Индонезия (с. 222).

През 1993 ЦРУ започва систематично да следи Усама ибн Ладин (с. 220). Към 1994 г. той вече се е устроил в Судан, където успява да създаде голяма база за обучение на бойци. Въпреки че в ЦРУ си дават сметка за опасността на Ибн Ладин и неговата терористична мрежа, авторът отново подчертава, че бюрократите в Ленгли не са готови да посрещнат адекватно предизвикателствата на периода след края на Студената война. Авторът отделя внимание на дейността на Ибн Ладин в Судан, както и на спонсорираната от него пропаганда на фундаментализма в Близкия Изток и Западна Европа.

Авторът се спира на организирания от ислямски фундаменталисти акт на международен авиотероризъм. Отбелязва, че при отвлечането на полет AF 8969 на 24.12.1994 г. за първи път се наблюдава намерение въздухоплавателното средство да бъде използвано като летяща бомба (с. 235). Подобни планове кроят и организаторите на взрива на 11.12.1994 г. на брода на самолет на филипинските авиолинии. Вторият атентат е от особена важност за осмислянето на мащабите на международната терористична мрежа, „в която са свързани по различен начин, фундаменталистите, терористите, ултрабогатите арабски шейхове, радикалните улеми и други хора, които са пряко и идейно попадат в идеологията на агресивния джихад“ (с. 242).

По-нататък в главата авторът отново се спира на дейността на Ибн Ладин и все по-обтегнатите му отношения с властите в Рияд, а и със собственото му семейство. Разглежда подробно действията на ЦРУ, насочени към залавянето на Ибн Ладин, както и терористичните действия на ал-Каида срещу американците в Саудитска Арабия. На 23.08.1996 г. Ибн Ладин обявява джихад срещу американците, като призовава войната да се води в много точки от света. Авторът се спира подробно и на интервютата, които Ибн Ладин дава на различни западни медии.

Работата завършва със Заключение (с. 295–9), което изглежда повече като завършек на третата глава, отколкото като обобщение на целия труд.

Като достойнство на представения от Младен Манев труд мога да изтъкна факта, че той представлява един от малкото опити на български историци да представят балансиран поглед върху американската политика по отношение на ислямския фундаментализъм и вдъхновените от него терористични действия през периода между 1980 и 2001 г. Авторът отбелязва пропуските и грешките на американските разузнавателни служби и напрегнатите им отношения със съответните органи в Саудитска Арабия и Пакистан. Похвален е опитът му да проучи възгледите на представителите на мюсюлманския фундаментализъм като Усама ибн Ладин, Айман аз-Заухири, Абд Аллах ал-Аззам и др. Не можем да не отбележим и значителния обем на труда, който, за съжаление, не е прераснал в научно качество.

Във вида, в който ми бе предоставен, трудът на г-н Манев страда от тежки недъзи.

Работата е лишена от ясна структура, изложението на материала е хаотично, авторът често прескача между различни тематични кръгове и се връща към вече обсъждани въпроси. Така хронологичната рамка на труда е обсъдена първо в Увода, после в Първа глава. Отношенията между САЩ и различни ислямски държави, описани по един и същи начин, са постоянен рефрен в работата. В частта за въоръжаването на ал-Каида авторът губи нишката на изложението и се отклонява към подробно описание на политиката на ЦРУ при Уилям Кейси (85–8), историческа справка за Пакистан, отношенията между САЩ и Пакистан, САЩ и Саудитска Арабия и т.н. (с. 88–92). Говори за запознанството на Усама ибн Ладин с учението на Саййид Кутб на с. 105, след това се връща на същата тема на с. 108–9. На с. 133 авторът отбелязва, че директивата за национална сигурност НСДД–166 е разсекретена през 2008 г., след което повтаря същата информация на с. 134. На с. 135 говори, че ЦРУ в Афганистан действа „на ръба на законите“. На с. 136 вече четем, че ЦРУ „заобикалят част от федералните и международните закони и правомощия на агенцията“. Главите са разлети и нямат доловима смислова рамка, за което говори отсъствието на обобщаващи заключения в края на всяка от тях. Разделянето им е по формално-хронологичен признак. Хронологията обаче не винаги е водеща при подредбата на материала. Така на с. 232–7 авторът се спира на атентатите срещу два самолетни полета във Франция и Филипините през декември 1994, като поставя на първо място по-късния атентат срещу полета на Ер Франс от 24.12.1994 г. Ако в случая хронологичното разместване е явно наложено от значимостта на филипинския атентат за тезата на автора, за мен остава неясно защо, след като е казал няколко думи за атентата срещу самолета на филипинските авиолинии от 11.12.1994 (с. 236–7), авторът изведнъж въвежда нов подраздел на Трета глава, означен със съответното заглавие, в който отново подхваща темата за все същия атентат и неговите последици (с. 237–40).

Голяма част от предложения от г-н Манев труд е съградена от прекалено обобщаващи и в крайна сметка повърхностни заявления. За кратък пример мога да посоча твърдението „Антиамериканските и антизападните настроения след средата на 80-те и началото на 90-те години на XX в. започват да обхващат почти целия ислямски свят“ (с. 32). За да не звучи като банално клише, това твърдение би трябвало да се основава на фактологични примери и емпирични данни, каквито авторът не привежда. Изречението „засечен е и самолетът на шейхът (sic!) на ОАЕ“ (с. 49) е лишено от смисъл поради липсата на уточняващи детайли. Примерите за голословни обобщения могат да бъдат умножени многократно (вж. нпр. сс. 17–18; 23, 24, 34, 35, 41, 97 и т.н.). В този си вид изложението на дисертанта може би става за неангажиращ журналистически разказ, но се намира далеч от точността на формулировките, очаквана от един академичен труд. Притеснителен е фактът, че в повечето случаи дисертантът не подкрепя твърденията си с никакви позовавания (вж. нпр. сс. 25, 27, 32, 48, 51–52, 80–1, 122, 171 и т.н.), което е неприемливо за

научно изследване. Там, където се позовава, авторът понякога прибегва до произволни цитирания като „Подобни изказвания могат да бъдат намерени в спомените на Робърт Гейтс и Милтън Биърдън“ (с. 33, бел. под линия 43) или „Използваните данни са според статистическите доклади на [pewresearch.org](http://www.pewresearch.org) и са актуални към началото на XXI в.“ (с. 35, бел. под линия 51), в които спестява библиографските данни и страниците от съответния източник.

Авторът се съсредоточава върху събитийната история, без да я подлага на задължителния за такъв труд анализ. Г-н Манев се вдава в подробни описания на действията на САЩ, Саудитска Арабия, ал-Каида, отделя значително място на интервюта на Усама ибн Ладин пред западни медии, но не прави никакви заключения, да речем, за еволюцията на възгледите на Бин Ладин или за промяната в стратегията и тактиката на САЩ в борбата с тероризма, която винаги описва като неадекватна. Поради липсата на обединяваща труда идея и академична парадигма той се превръща в монотонно изброяване на директиви и описание на терористични актове, което уморява читателя и го оставя да гадае за изследователските цели на дисертанта.

Въпреки заявеното в Увода намерение за проучване на идеологията на джихадистите арабистичната и ислямоведската част от труда на г-н Манев издава липсата на осведоменост по основополагащи въпроси от учението на исляма и неговото развитие през XX в. Това на свой ред води до хаотична и често неправилна употреба на ключова за труда терминология.

Проблемът на първо място е свързан с ограничения кръг от арабистична литература, който е ползвал авторът. От Увода личи, че г-н Манев е запознат преди всичко с писанията на Вл. Чуков по актуална арабска и ислямска тематика, към качеството на които той отправя напълно основателна критика (с. 8–9). Не дотам основателно и в крайна сметка подвеждащо за самия него е твърдението му, че „в българската историография актуалните събития около еволюцията на съвременния ислямски фундаментализъм и религиозен тероризъм са изключително слабо застъпени“ (с. 8). Учудващо е, че дисертантът не е запознат с монографиите на Йордан Пеев „Съвременният ислям“ (София, 1999) и Симеон Евстатиев „Религия и политика в арабския свят. Ислямът и обществото“ (София, 2012), както и с редица други публикации на Евстатиев на български и английски език, значителна част от които могат да бъдат свободно свалени от профила му на www.academia.edu (Не са за пренебрегване и медийните изяви на Евстатиев, нпр. задълбочените му интервюта пред в-к „Капитал“). Макар че изброените публикации не се съсредоточават върху събитията от 80-те и 90-те години на XX в., те обясняват достатъчно ясно тяхната идеологическа подплънка и опровергават пресилените твърдения на дисертанта, че българските историци са се посветили изцяло на арабско-израелския конфликт (9–10). Това може би важи в известна степен за произведенията на Хр. Мирчева, но ако авторът бе запознат с трудовете на Пеев и Евстатиев, надали щеше да прави повърхностни обобщения като това, че „[п]рез 80-те години на XX в. съвременният

ислямски фундаментализъм има своето лице и модел – шиитската ислямска република Иран на аятолах Хомейни“ (с. 30). В случая не се взема предвид влиянието на сунитската салафитска идеология върху развитието на мюсюлманския фундаментализъм. Прочитът на горните книги би предпазил дисертанта и от редица груби фактологични грешки. Сред тях е заявлението, че режимите на Муаммар ал-Каддафи и Саддам Хюсеин представляват „ислямски диктатури“ (с. 31), които „подобно на шиитски Иран се опитват да провеждат агресивна външна политика под булото на религията през 80-те години на ХХ в.“, както и от представянето на Муаммар ал-Каддафи и Саддам Хюсеин като фундаменталисти (пак там). Друг сериозен пропуск в осведомеността на автора е твърдението „След като политическата концепция и панарабизма не успяват повече от десет години, религиозният идеал събира сунитите и много скоро е обявен т.нар. Афгански джихад срещу СССР“ (с. 114). От това донякъде загадъчно изречение излиза, че панарабизмът е възникнал към 1969 г., което е грешка с повече от половин столетие, броено от „Великата арабска революция“ на Шариф Хусайн в Мека през юни 1916 г. Авторът видимо не е наясно какво представлява учението на панарабизма, което той по необясним начин свързва с ислямския фундаментализъм (с. 164).

Г-н Манев е запознат бегло и неточно с учението на мюсюлманския фундаментализъм и неговите представители, за които говори в дисертацията. Споменава за „философията и практиката на аятоллах Хомейни“ (нпр. с. 25), но не уточнява в какво се състои неговата теория и как точно подхранва международния тероризъм. Същото важи за израза „теориите на Р. Хомейни и износа на революцията“ (с. 35). За Абд Аллах Аззам авторът заявява „Крайните му убеждения и сляпата вяра могат лесно да бъдат проследени в двете му най-известни философски съчинения, фатвите : „Присъедини се към кервана“ и „Защитата на ислямските земи“. Въпреки това той има написани и издадени над двадесет философски и богословски текста“ (с. 93). Извън това повърхностно твърдение по нищо не личи авторът да е запознат с учението на Аззам или Айман аз-Заухаири. За Ибн Ладин научаваме че следва идеал „за съвременна ислямска държава“, „идеология и борба за защита на религията“, както и че „фатвите и изказванията му набират още по-огромна популярност“ (с. 96). Без да са подкрепени от съответния анализ на произведенията на споменатите личности, подобни твърдения са повърхностни и неуместни за дисертационен труд за получаването на научната и образователна степен „доктор по история“.

Впрочем слабата осведоменост на автора се простира и върху базови представи на исляма. Така на с. 7 той заявява, че днес джихадът е „коренно променен и не трябва да се възприема в класическата му форма, залегнала в Корана“. За съжаление не е дадено никакво обяснение в какво точно се състои класическата форма на кораничния джихад. Не е ясно и защо днес джихадът не е „религиозна идеология“, а „средство за постигане на целите на близоизточните терористи“ (с. 7). Джихадът всъщност винаги е представлявал практика, мотивирана чрез определени интерпретативни техники. На няколко места авторът говори за

„агресивния джихад“ (с. 155, 156, 242), ала не пояснява никъде какви видове джихад съществуват и кой от тях не е агресивен.

Неяснотите около авторовата употреба на термина джихад ми дават повод да премина към един аспект на труда, който бих могъл да окачества като **терминологичен и понятиен хаос**.

Г-н Манев твърди, че „Рейгън е повел първата война срещу ислямския фундаментализъм“ (с. 32), без да пояснява какво има предвид, като казва „война“. Защо войната е „първа“? Има ли втора, кой я води и т.н.?

Говори ту за „тероризъм“, ту за „самоубийствен тероризъм“. Употребява странния термин „Сунитското ислямско общество“ (с. 6) и още по-странното определение „шиитско наклонение в исляма“ (с. 35). На с. 156 говори за „стриктен Шариат“, което налага въпроса има ли „нестриктен Шариат“ и какво представлява той.

Изразът „земите на Пророка“ (с. 3) е научно издържан. Ислямът работи с представата за „дър ал-ислām“ (дома на исляма), но не прибегва до действително или метафорично обвързване на тази територия с личността на арабския пророк.

Твърдението, че през 80-те години на ХХ в. фундаменталистите обявяват „първия съвременен джихад в световната история“ (с. 3) е неясен и по всяка вероятност неправилен. През периода 1881–5 Мухаммад Ахмад ибн Абдаллах „ал-Махди“ води джихад в Судан. През първата световна война Османската империя също обявява джихад срещу Антантата.

Изразът „Аятолах Хомейни намира своят износ на революцията – Ливан, Сирия, Хизбула, Израел“ е както граматически грапав, така и смислово неточен. Защо например не е споменат Ирак? Как точно става износът на революция в Израел? Защо организацията Хизбула е наредена сред държавите Ливан, Сирия и Израел?

Изразът „доктриналният Ислям“ (с. 24) е напълно неясен. На какъв тип учение се противопоставя доктриналният Ислям?

Изразът „стълбовете на Корана“ (с. 102) е неправилен. Мюсюлманите работят с изразите „стълбовете на исляма“, „стълбове на религията“, „стълбове на шариата“, но не и с израза „стълбове на Корана“.

Авторът заявява: „Още от началото на 60-те години малкият Осама бин Ладен се запознава с част от афганските, египетските и пакистанските духовници и философи, които ще станат основният идеологически катализатор за Афганския джихад след 20 години“ (с. 102). Няма как Ибн Ладин да се е запознал с философи, защото последователите на традиционния ислям разглеждат философията като неислямска наука. Същото важи и за твърдението на автора, че „[п]о времето на семейната драма, младият Осама не спира да се изучава в тайните на ислямската

философия и история“ (с. 105, 113), както и че той има „философски увлечения“ (с. 105). Също „Джихадът като регресивна теория винаги е присъствал в (sic!) философията на исляма“ (106). Всъщност ислямските философи не се интересуват от джихада. Дефинициите на джихада и правилата за воденето му са предмет на мюсюлманското право. Честите употреби на прилагателното „философски“ от автора са напълно неуместни по отношение на Ибн Ладин, Абд Аллах ал-Аззам и всяко традиционно сунитско учение като цяло.

„Мохамед бин Ауад успява да съчетава бизнес практиката и религиозното почитане на Пророка Мохамед“ (с. 104). Ислямът в своята класическа форма не се гради на „религиозно почитание на Пророка Мохамед“.

„През 70-те светското образование в Саудитска Арабия остава задължително обвързано с религиозния консерватизъм“ (с. 107). В Саудитска Арабия не съществува светско образование.

„Съответно само бойците в защита на вярата могат да бъдат истинските пазители на повелите на пророка Мохамед – Коранът, хадисите и сурите“ (с. 156) – авторът явно не знае значението на думата „сура“ (мн.ч. „сури“).

Видимо съгласявайки се с Чуков (когото в началото на труда си справедливо критикува!), авторът цитира мнението му, че Абд Аллах ал-Аззам е „богослов фанатик, който остава трайно в съзнанието на лидера на новата мрежа Ал Кайда“ (с. 159). Всъщност от изложението на дисертанта по нищо не личи ал-Аззам да е третирали богословски въпроси като проблема за Божиите атрибути, сътвореността или несътвореността на Божието слово, свободата на волята и предопределението, възможността мюсюлманинът да види Бог в отвъдното и т.н. Може би единствената богословска тема, която той засяга, е статутът на грешника (*кафир*), но дори и тук става дума за идеологически послания, а не за употреба на богословски инструментариум. Като повечето фундаменталисти ал-Аззам е добър оратор със зачатъчни познания по право. Окачествяването му като „богослов“ издава понятиятната некомпетентност както на г-н Манев, така и на неговия източник. Същото се отнася до твърдението на дисертанта, че Айман аз-Заухири е „изключителен теолог“ (с. 163).

Понякога в труда откриваме странни хронологии, свързани с не напълно ясни твърдения (във всички цитати е запазен оригиналният правопис на автора):

„Още След 1983 г. тероризмът не е просто индивидуален акт на насилие в ислямския свят“ (с. 24). Защо след 1983 г.?

„След средата на 1985 г. САЩ на практика са поели първата война срещу ислямския тероризъм, но не го осъзнават“ (с. 26). Какво кара дисертанта да мисли така? Как е възможно САЩ да водят война, но да не осъзнават този факт?

В труда на г-н Манев често се натъкваме на изречения с объркана граматична и логическа структура, която забулва техния смисъл (във всички цитати е запазен оригиналният правопис на автора):

„Разгледани през призмата на историческата наука още тогава има всички нужни предпоставки, които да предопределят, че мюсюлманите, въпреки двете основни наклонения в него са обхванати от радикализация и ще потърсят промяна пред световната сцена“ (с. 16).

„Самото движение за промяна сред мюсюлманите започва почти половин век по рано и все още не е приключило. Джихадизмът и самоубийственият тероризъм са една фаза в развитието на ислямския политически живот, която е преходна, защото ислямския фундаментализъм трудно би просъществувал в унищожителния си стадий, в който се намира от началото на XXI в.“ (с. 23).

„От цялата мегаломания, която се завърта около Ал Кайда и Осама бин Ладен след 11 септември, може да бъде направен само частичен анализ на публична дейност на джихадисткия лидер и терористите“ (с. 98).

„Животът на Осама бин Ладен и семейната връзка го обвързват с три страни още преди да се роди – Саудитска Арабия, Йемен и Сирия“ (с. 101).

„Въпреки това митовете около битките за Джаджи и ролята на Ладен са неопровержими“ (с. 153).

„В друг аспект, подобни съждения и логически взаимовръзки [религиозно-политически] би трябвало да се тълкуват, че войната е част от Шариатът според Аззам“ (с. 155).

„Саудитците се карат – разционализъмът налага да бъдат помолени от САЩ за помощ, но политико-религиозно управление на страната ще бъде погазено при подобен сценарий“ (с. 173).

„Пряката американска намеса е диаметрално противоположна на развитието на съвременния ислямски фундаментализъм през последното двадесетилетие на XX в.“ (с. 173).

„Да се говори за световно ислямско обединение към средата на 199 4г, което напомня мечтите на А. Аззам звучи крайно фаталистично, но към средата на 90-те години на XX в. тенденциите за организиран ислямски тероризъм избухват“ (с. 231).

„Около местоположение на Осама бин Ладен винаги е изпълнено с мистерия и бивши войници-ветерани от Афганистан“ (с. 254).

Работата на г-н Манев гъмжи от недопустими за специалист в хуманитарната област правописни, граматични и стилистични грешки (във всички цитати е запазен оригиналният правопис на автора):

Неправилната употреба на пълния член е норма в сегашния вариант на труда.

Неправилни изписвания: „партийте“ (с .115), „подплътени“ (с. 156) „Волксфаген“ (с. 206) – това е само малък брой примери.

Стилови проблеми:

„Самоубийствените практики и смъртта в името на Бог [шахидите] са припокрити от Хизбула“ (с. 41).

„Новостотите, които инфилтрира Зауахири, повече са свързани с оперативните начинания на организацията“ (с. 167).

„По времето залавянето му в Пакистан до ескортирането му в САЩ“ (с. 207).
Може би авторът има предвид „екстрадиране“ или „експулсиране“.

„Изскача и името на пакистанския духовник Калид Шейх Мохамед“ (с. 216)

„В периода 1994 - 1997 г., е явна тенденцията да не е обърнато достатъчно внимание на Осам бин Ладен“ (с. 225).

„Но самата операция няма акцент върху изследването“ (с. 235).

„Химическите материали, помагалата за сглобяване на взривни устройства, незаконните оръжия и агитационните материали към ислямски терористични групи насочват Филипинската полиция, че става въпрос за организирана терористична група“ (с. 238).

„Подобните терористични актове, известни като авиовъздушен тероризъм, са трябвали да подействат като предупредителен сигнал за уязвимостта на Америка“ (с. 240).

„Но подобни дръзки планове за отвличане на граждански самолети, взривянато им или използването им като летяща бомба, буквално хвърлят американските власти в тотална мъгла“ (с. 244).

С оглед на горепосочените проблеми смятам, че в арабистичната си част както и откъм структура, стил и правопис трудът на Младен Младенов Манев не отговаря на изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор по история“.

София

12.04.2017 г.

Рецензент:

/П. Павлович/